

Femte roten, tomt 39

Kvarteret Kommererådet

Första roten 1637–57v

Södra Stora Hamnen, väster om

Andra roten 1657h–70

Korsgatan

Paull Jerma 3 RI 5.38?

1637: 3 mtl

Han hörde till de borgare, som efter frihetsårens slut flyttade från Göteborg. Trots att han i tio år njutit tullfri handel i Göteborg flyttade han med sitt hushåll tillbaka till Amsterdam liksom sonen *Dirk*, som var kompanjon till Nils Börgesson i dennes källarrörelse (Almquist I:124 och 155).

Börge Pedersson skraddare RI

1639–40: 3 mtl

Påfwel Fishers hus RI 5.39

1 mtl, 1638. Det ägdes av *Jost Hansson* och hyrdes tillsammans av

Philip Camsel RI

1637–40: 3 mtl, 1641–44: 2 mtl och

Hindrik Kraddepool den unge

RI 1638–40 2 mtl.

Brännvinsbrännare enl. yrkesförteckningen 1639.

Det kan ha varit ”detta hus med tomt och byggningar mellan Nils Splitzfougdes och Cabeliaus gårdar uti Götheborg nu strax att tillträda”, som av *Påvel fiskare* den 28.4 1638 men hustruns samtycke överläts som pant för ett lån på 350 rdr specie till kreditorernas avbetalning till *kamrer Jost Hansson* till Sannegården.

Huset tycks ha hyrts ut till *Henrik Kraddepool den unge* och *Philip Camsel*, som bodde här i början av 1640-talet.

Möjligen bodde också här något tidigare ”*Danske Eriks*” änka alias *Erik Christierssons* hustru. Hon omtalas 1637 som bosatt i första roten enligt ordningen i mantalslängden 5.38 el 39 och betalade då för 2 mantal.

25.11.1641 Överrätten: ”Uthij saken emillan ”*Danske Erikz*” efterlätne Enkia och Nils Andersson belangandes 8 daler 1 mark kopparmyndt efter strijdig skuldfordring hafuer Rätten partherne /: i consideration, at hon är fattig och Nils hafuer praesenterat sigh at willia med Eed verificera sin öfuerlefuererade räkning sanfärdigh wara:/ således förlijkt, at hon skall gifua Nils Andersson halfparten af hans resterande skuld 4 daler ½ mark.”

Melcher Spensetter RI

2 mtl, 1639–40, 1642: 2 mtl. Omtalas som krögare omkring 1630 (Almquist I:713) Gift 17.11.1633 med *Klara Davidsson*. Begr.9.12.1644.

Den omtalade Påfwel fiskare kan vara den Paul Germa, som stod på samma plats i mantalslängden 1637 som Påfwel fiskare gjorde 1638. Han hörde till de borgare, som trots att de njutit 10 års tullfri handel i Göteborg återflyttade till Holland.

Philip Camsel och Henrik Kraddepool möttes vid rätten den 8.2.1642. De skulle tillsammans betala 30 rdr årligen i hyra för Jost Hanssons hus. Henrik Kraddepool hade sitt brännvinsbränneri på Philip Camsels del av tomten men betalade blott 10 rdr och lät Philip betala 20 rdr. De dömdes att betala hyran lika.

(Osäkert om nedanstående bodde denna tomt)

Hans Offerman Mässingsjutare RI

1638: 2 mtl. Senare i tredje roten

Colling Fallei RI

1640–41: 4 mtl. Ett hans barn begravdes samma år 29 okt. – Han flyttade till Norrköping.

Erik vallmästare samt Erik Olofsson (1641) RI

1641–44: 2 mtl

Joakim Schönfeldt RI (Skönfelt, Skörfelt) Johan bakare

1642–53: 3 mtl, 1644, 1646–47: 2 mtl, 1648–54: 3 mtl, 1655 4 mtl

1656 10:16 1657v: 5.8 (II), 1657h: 5.8, 1658: 10, 1659–61: 5 (Kallas 1661 hans gård).

Didrik Schmitt

1666, 1669–70

Utan anförande av bevis hävdar Maja Kjellin i "Kvarteret Kommerserådet" att 5.39 ingick i det köp av fastighet, som stadsbokhållare Johan Caspersson gjorde i kvarteret Kommerserådet 1645. Året kan nog stämma med hänsyn till att just detta år bad general Lars Kaggs att få njuta naborätten av hus och gård, som tidigare varit Påfwel Fiskare tillhörigt och var beläget näst intill generalens hus vid Stora Hamnen. Maja Kjellin har säkert också rätt i att Johan Casparsson hade sitt boningshus och kanske också sitt bryggeri vid Holländaregatan – detta framgår av att han var mantalsskriven i fjärde roten och inte i första. Även Dympling förlägger hans bryggeri till "Västra Hamnen i hörnan av Drottninggatan på östra sidan av kanalen".

Men orsaken därtill kan inte gärna vara, att som Kjellin säger "på den mark, som vi kalla framtomten, fanns då endast ekonomibyggnader till vilka man kunde komma upp via bryggor från kanalstranden. Några större fastigheter kunde ännu ej byggas där, ty man höll länge på med muddring av kanalerna, byggande av broar och ideliga reparationer av träskoningarna." Hon antar därför att Johan Casparsson hade sitt boningshus och därför även sitt bryggeri vid Drottninggatan.

Mot resonemanget talar, att gården låg mellan generalen Lars Kaggs och Pieter Jansson Brandts gårdar – varför skulle denna tomt vara svårare att bebygga? Almquist (I:797) noterar, att när stadens herredagsmän år 1642 föreslog, att också "goda trähus och sirlige stengavlar" skulle få uppföras blev svaret från Kungl. Maj:t att vid hamnen borde endast "goda och varaktige stenhus" få

komma ifråga. Detta talar emot att S:t Johannisgatan vid mitten av 1600-talet skulle vara någon slags bakgata till Holländaregatan. Som vi sett bodde handelsmän vid Södra Hamnen, som inte var innehavare av tomter vid Holländaregatan. Redan Fröding (GÄH 129–30) hävdade att vid Rosenskölds ankomst 1636 var Stora Hamnens södra sida den förnämsta byggnadsplatsen: ”Visserligen hade holländarna efter inflyttningen slagit ned sina bopålar ett stycke från hamnen – i den avsikten sannolikt att vid denna göra sina upplag – och förlagt (gavel)fasaderna av sina hus till S:t Jacobs (Holländare)gatan. Men något senare eller vid tiden för Rosenskölds ankomst hade dessa upplagsplatser och bakgårdar i själva verket blivit de begärligaste av alla.” Som bevis här för anför Fröding också, att det i 1639 års brandordning stadgades, att alla som bodde vid Stora och Lilla Hamnen skulle vara förpliktade att före maj månads utgång påföljande år täcka husen med tegelpannor (ej som tidigare med torv).

Kontrollör Anders Gunnarsson

1666–74

Anders Gunnarsson tullnär tvistade den 31.8.1649 vid Göteborgs kämnärsrätt med Adam Herwegh om 250 rdr härrörande av ett gårdeköp. Eftersom Anders Gunnarsson åren 1650–55 tycks avlösa Adam Herweghs far Jacob Herwegh d.ä. i mantalslängden i fjärde roten (Drottninggatssidan av kvarteret Kommersrådet) kan man misstänka, att det var någon av dennes båda tomter han köpt. Senare samma år sägs att Anders Gunnarsson sålt tomt till Claes sadelmakare.

Kontrollör Anders Gunnarsson hörde till dem, som efter de stora bränderna erhöll byggnadshjälp för att bygga stenhus. Enligt Falkenberg byggde han ”ett zirligit huus” 23¼ alnar brett till gatan och 11¼ alnar in åt gården, som var försedd med källare och var två våningar högt. Bidraget uppgick till 900 d smt.

Åren 1669–70 befann sig kontrollör Anders Gunnarsson i konflikt med magistraten angående nederlagshandeln. I sammanhang med en process mellan kontrollören och nederlagstullnären Anders Gunnarsson och handelsmannen Albert Niebuhr hade kommerskollegium i en skrivelse den 6.4.1660 påmint om att ett nederlagshus måtte snarast byggas och färdigställas.

I ett brev till kommerskollegium samma år (Ba:1) påpekade magistraten ”att Wij hafwa för någre åhr sedan hyrdt H-r Höggrefl Excellences Herr Riksdrotsens här i staden stående hus på wiss tid till nederlaget. Allt nederlagskiöpmansgods skulle där inläggas och förwaras. Men när wij såge att åhr efter annat fast ringa gods kom dher in, huset stod ledigt och staden lijkwähl måste dhen uthphäste hyra förgäwes uthgifwa af orsak, först att handelsmännen i gemen taga sitt godz i sene hus och logementer, brukandes sig till nytta Kongl Maj:tz Nederlagsplakatz innehåll uti dess andra punkt sedan, att de Engelske, som bland de fremmande hos oss största hopen ähre, och förmente handel drifwa, hafwa tillstånd attbtaga deras ankommande godz uti sene logementer och efter egit nöye försällja i kraft så af Nederlagzplacaten som af ottunde artikel uti extractet af den pactis som Rijkem emellan uti Februario åhr 1666 upprättade äre, det ähr ock icke uthan att en dheel af borgerskapet och de fremmande colludera med hwarandra att få godset i egne händer, hwarföre hafwer nederlagshuuset icke warit till något nyttigt. Elliest är det Kongl Collegio wäll kunnogt een kostbahr byggning wara hoos oss i wärket och under arbete till Nederlagshuus att brukas, så snart den kan i dessa beswärliga tider till fullbordan bringas — Kongl Maj:t hafwer likwähl dhet (underslevet) att afskaffa genom dess här i Göteborg den 1 Marti Anno 1660 allernådigst gifne resolution stadgat och befallt, att alt Nederlagsgods skall uti ett wisst och därtill förordnat huus inläggas och under trenne Nycklar förwahras, deraf CommerciePresidenten een,

tullnären een och ägaren een skulle i förwaring hafwa, dy förfråga wij oss ödmjukeligen om dhe Engelske icke måge så wäll som de andre utländske obligeras...”

I ett annat brev till Kungl. Commerskollegium över kontrollören Anders Gunnarssons besvär ang. nederlagsgodset riktas udden mot Anders Gunnarsson själv i juli 1670: ”så kunna wij oss icke påminna, ey heller skall controllören bewijsa oss någon sin wara af honom tilltalte om Nederlagshuus wetandes oss sielfwa vår underdånigste skyldigheet hafwa fordrat H K M-tz allernådigste förordningar hörsamligest att efterlefwa och derföre hafwa hyrdt huus, der uthi alt Nederlagsgodz skulle läggas och förwaras, men det stodh merendels i några åhr tomt aldenstund dhe trafiquerande toge sitt gods hem till sig, det Controlleuren sielf bäst weet. Och emedan Kongl Nederlags-Placatet i dess andre punct och dhe åhr 1666 emellan Sverige och England upprättade pacta i den — artikel tillåta både fremmande och Inländske handelsmän taga deras gods hem i deras huus och logementer. Dy borde Controlleuren betänkia sin skyldigheet och embetsplicht både af den fierde paragraf i Nederlagsplacatets siette punctt, som biuder, att när någon will försällia sitt Nederlagsgodz skola både säliaren och köparen gå till Tullkammaren der siötullen att afläggia wed godzets confiskation, jämwäll efter den siätte paragraphum i benemnda siette punct hwart fierdedels år visitera samma inkomna Nederlagsgodz. Men det är af honom förgätit, dädan all denna hans oreda kommen är, hwilket alt nogsampt är honom under examina wordet remonstrerat, och bland mycket annat några momenta omstendeligen förestelte såsom.

En Engelskman Johan Kut blev här för några åhr sedan död, lämnande icke ringa godz och uthes-tående skulder efter sig att infordras och warandes skyldig skyldig en stoor post för tullen och Nederlagsgodset. Någon tid därefter kommer hans Cousin Natanael Palmer hit till staden och förer till Engeland alt bemälte Kuts godz. Men huru Cronan är blefwen betalt, weet Controlleuren bäst, som hade bordt och wäll kunnat på Embetets weggar alt sådant hemma och förbjuda. Sammaledes war Peter Knijphoff skyldig till Kongl Maj:t en ansenlig post tullpenningar men transporterade sitt gods hädan, tullen obetalt.

Controlleuren hafwer ock för många åhr sedan krediterat en Borgare här i staden widh namn Lorentz Jung Kungl. Maj:ts tull öfwer 900 rdr, hwilka stå obetalte och kunna af Lorentz Jung aldrig ehrläggas.

Ähn mehr, een man här i staden Johan Ellers och en hamburgsk expediteur Christian Nötell woro skyldiga en stoor summa tullpenningar, hwilka än stå obetalte som rannsakingen och restlängden kunna betyga och Johan Ellers Enkia bekänner nu altsammans wara sin skuld men huru Enkian, som sielf intet äger, kan det betala, weet Controlleuren bäst förklara, som een ibland hennes mans sterbhusförmyndare hade bordt med qwarlåtenskapen efter Ellers så disponera, att Cronan hade fått sitt förr än många tusende, ja wäll 30.000 Riksdaler äre blivne till Fremmande af sterbhuset betalte.”

Som bryggare återfinnes Anders Gunnarsson enligt Dymling i accislängden och gillesprotokollen för 1672: han använde sig av svärföräldrarnas – Johan Casparssons och hans hustrus – bryggeri.

Anders Gunnarsson, som enligt egen uppgift hade varit anställd i Stora Sjötullen över 30 år, varav 20 i Göteborg, utnämndes 1675 av regeringen till borgmästare i Borås. Han avled emellertid redan 1676. I pension erhöll hans änka *Emerentia Poppelman* i ett för allt endast 100 d smt.

Hans Brun skomakare R1

1644–46: 4 mtl

I denna del av kvarteret låg en liten gård, som av Hans Brun skomakare, som bodde där 1644–46, såldes till stadsmajor Johan de König (omtalad i mantalslängden här 1647–50). Priset var 50 d och huseköpspenning betalades den 26.6.1651.

Herr Majoren Kynning (König) omtalades 1647 utan mantal, *Major Johan Könning R1* svarade 1648 för 4 mtl, 1649: 3 mtl, 1650: 2 mtl.

”Die alte Stad-Majorsche Fraw Maria von Autzhorn, Sehl Herr Joh. de König Witwe” avled 8.9.1676, 73 år och 3 veckor gammal.

Samuel Bedal

1670

Mycket omtalad, speciellt 1667

Musikant Matthis (Zöbner)

1676–77

Anders Jacobsson Dahl köpman

1675–77, M1676: 1 tomt

Anders Jacobsson Dahl var måg till Anders Gunnarsson (Stillman) och i (sitt andra) äktenskap gift med *Emerentia Stillman*. Med stor sannolikhet var Anders Jacobsson son till stamfadern för släkten Dahl från Tanum i Bohuslän *Jacob Andersson i Trätteland*, bosatt där redan före 1620. En broder till Anders Jacobsson, som hette *Johannes Jacobsson* var verksam som handelsman, först i Fjällbacka och sedan i Uddevalla. Tillsammans med en del andra strandsittare uppmanades Johannes Jacobsson vid Kvilletinget den 22–23.1.1664 att ”inflytta till staden Uddevalla och inställa på stränderna med deras dagliga handel”. Kort efter flyttningen till Uddevalla bör han ha avlidit, ty den 27.7.1666 skrev *Harald Stake* med anledning av ett brev från *borgmästare Anders Larsson* i Uddevalla, att Johannes Jacobssons efterlämnade egendom borde skiftas efter landslagen, ej stadslagen (Landskansliets för Göteborgs och Bohus län registratur för 1666 AII:2, 150). Johannes Jacobsson ärvdes av bröderna *Anders* och *Oluf Jacobssöner*, som tillsammans brukade Norra Trätteland. Arvet efter Johannes Jacobsson tycks ha varit rätt försvarligt och bör ha varit ett incitament för Anders Jacobsson att själv utbilda sig till köpman. Oluf Jacobssons ättlingar blev köpmän i Strömstad och kallade sig *Strömdahl*. Sentida släktingar kan vara tillåtna att utan bindande bevis förmoda, att Anders Jacobsson var identisk med den ”norske strandsittare”, som *Petter vävare* den 15.2.1665 i kämnärsrätten sade var att förvänta sig hit om sex veckor och som i förvar lämnat sin piga hos Petter. Vid Kristinehamns rådhusrätt omtalas den 25.6.1666 Wälb. Herr *Hans Makeliers* och Herr *Henrik Eilkings* fullmäktige och tjänare Anders Jacobsson Dahl. Vid Karlstads rådhusrätt den 19.10.1667 omtalas Anders Jacobsson som S-r Henrik Eilkings tjänare.

Den 29.3.1672 (EIIa:4) ingav *fiskalen Nils Jacobsson* en förteckning över ”en stor del unga köpmansdrängar, någre här i staden barnfödde och störste delen från andre orter”, hvilka hafwa sina Patromner här sammastädes haft och nu sin egen handel företagit” men som ej hade i verderbörlik ordning sökt burskap. Bland dessa uppräknas Cornelius Bur, Måns Persson, Christoffer N, som tjänat hos Hindrik Arfwesson, Arfwed Olsson (som tjänat hos Wolmar Fiendt), Jacob Christoffersson, Anders Jacobsson, Anders Bengtsson, Albrecht Niebuhr, Anders Hindriksson, Peder Månsson, borgarebarn, Hans Torsson, borgarebarn”.

Vid Karlstads rådhusrätt den 13.7.1675 kom Mons. *Johannes Tolerus*, som var fullmäktig för Wäll-de Anders Jacobsson Dahl och *Peder Olufsson* i Göteborg och klagade över att de under våren hade mist något stångjärn genom *vågmästaren Wäll-t Eric Olufssons* förskrivning på 20 stänger och *Wäll-t Eric Bergii skeppares* otrohet. Om något hade förkommit i Vänersborg eller Göteborg, när det befann sig under Eric Bergii omvårdnad, så ålåg det honom enligt rätten att söka ställa saken till rätta men om det hade förkommit under Edsvägen, så var Bergius fri från ansvar.

Den 28.4.1676 förordnades Anders Jacobsson att tillsammans med *Lars Hansson* och *Jöns Andersson i Högen* representera borgerskapet i underrätten.

Anders Jacobsson ”köpgesäll” uppträdde som fadder 1670 i Christine församling, då *Jonas Nilsson (skräddare)* döpte sin dotter Margareta. 1674 uppträder *hustru Emerentia Jacobssons*, då samme Jonas Nilsson skräddare döpte sonen Johannes. Det beslöts i Göteborgs magistrat den 14.7.1679, att sal. borgmästare Anders Gunnarssons efterleverska *hustru Emerentia Poppelmans* anhållan om förskoning från kontribution skulle beviljas, eftersom hon icke brukade någon näring och dessutom mågen Anders Jacobsson bodde i hennes gård och betalade skatt. Tilläggas bör dock att 1678–80 bodde Anders Jacobsson på andra sidan Västra Hamnen (5.44).

Den 18.3.1680 visade *Cornelius Blesen* i rätten en original växel på 370 rdr utgiven av Anders Jacobsson Dahl den 8 jan. samma år att betala inom två månader. Blesen hade protesterat växeln. Anders Jacobsson, som inte var närvarande på grund av sjukdom, hade genom ombud meddelat att sjukdomen hindrat honom att betala växeln. Cornelius Blesen fick löfte om rättens hjälp att indriva skulden. Den 15 mars begärde Cornelius Blesen exekution av rättens dom ”vilket honom icke kunde vägras med mindre Anders Jacobssons änka ställer Blesen dessuthan tillfreds”.

Den 25.6.1680 begärde Cornelius Blesen att på offentlig auktion få försälja de kramvaror som exekverats till avbetalning hos Anders Jacobssons änka. Då inkallades *Henrik Eilking* och tillfrågades på vilket sätt *hans svägerska* ville förnöja Blesen. Eilking menade, att änkan skulle nödgas göra *cessio bonorum*. Då skulle Blesen så väl som övriga kreditorer få sin betalning.

Svågerbegreppet var på denna tid vidsträckt och namnet på Henrik Eilking hustru nämnes så vitt känt är aldrig. Han kan på grund av sin ålder lika gärna ha varit måg till Johan Casparsson Poppelman som till Anders Stillman. Ett bevis för detta är att Caspar Poppelman i byggningskollegiet den 9.7.1672 uttalade sig på *sin svågers Henrik Eilking*s vägnar ang en masthamn. Henrik Eilking blev efter dennes död förmyndare för dennes barn och tog till sig ett av barnen i sitt hus (möjligen Magnus Ståhles svägerska, som i februari 1696 säges ha fyllt 15 år). I sammanhanget förklaras Henrik Eilking vara en man om 70 år.

De söner man känner till som Anders Jacobsson Dahl efterlämnade var alla bosatta i Tanum och Kville nämligen *Johannes Andersson i Fjällbacka* (Se Sv. Slätkalendern 1915–16, 167), *Anders Andersson Pigg* i Raftöstången, som var gift med *jaktlöjtnant Jacob Plagmans* dotter och *Angrim Andersson i Tyfft*, som senare var bosatt Vidinge Botolfsgård i Kville och där slog ihjäl sin hustru *Anna Efwansdotter*, för vilket han blev dömd till döden. Alla dessa var söner till Anders Jacobssons första hustru, som var dotter till *nämndemannen Anders Larsson i Vidingen*. Johan Andersson nämner vid något tillfälle, att han hade halvsyskon men inga är kända till namnet utom *Catharina Maria Dahl* gift *handelsman och brännvinsbrännare Olof Norberg* (5.41) född i Anders Jacobssons äktenskap med Emerentia Stillman.

Efter Anders Jacobssons död ansökte hans svärmoder borgmästare Anders Gunnarssons änka om tillstånd att brygga till salu till sig och de sinas uppehälle. Hon uppmanades att söka kontakt med bryggaregillet.

Den 18.8.1693 (och tidigare i juni) vände sig hustru Emerentia Stillman på sin syster *Maria Stillmans* vägnar i ett äktenskapsmål mot *löjtnant Henrik Jörgensson* (hustru *Elsebe Westermans* son). Deras gamla moder Emerentia Poppelman omtalades. De borde ha betalat revisionspengar uppgående till 200 daler men de ägde ej så mycket utan levde nu för tiden i mycket ringa villkor. De uppgav, att de två guldsmedsbröderna *Johan Larsson* och *Anders Larsson (Höberg)* sju-åtta år tidigare hade tillverkat en guldring med Henrik Jörgenssons och Maria Stillmans namn.

Per Olufsson köpman

1675–77, M1676, ej tomt

Som framgår ovan var Per Olufsson kompanjon till Anders Jacobsson Dahl och torde ha hyrt hos dennes svärmoder. Man får hans levnadsdata i koncis form i Vänersborgs dödbok 1693: ”Per Olufsson, född i Brätte och gift i Vänersborg, bodde i Giöteborg och förde en redelig handel, af dhe utländske mycket afhållen och i stor Credit; efter hustruns död öfwergaf Giöteborg och här sig någre åhr uppehölt ährligen och mycket Gudfruchteligen, blef strax efter det andra giftermålet döder dhen — Julii och ligger i sin graf wid wästre dörren och södre sijdan uthi wrån under orgelwercket begrafwen”. Om hans första hustru skriver dödboken 1690: ”Handelsmannens i Giöteborg Herr Pehr Olufssons hustru Karin Andersdotter, Rådmannens Sahl Anders Bengtssons dotter i Wenersborg, fördes hijt efter hennes åstundan i lijfwet och nedersattes i sin broders, Rådmannens Bartel Anderssons graf i Choren intill östre gaflen, norr om altaret, dhen 18 Majj, på sitt 35 ålders åhr (Lijket sedan upptaget och satt uthi Per Olufssons egen graf vid wästra dören i Södra wrån)”. Per Olufssons andra hustru var (sedan den 13.4.1693) *Håfrid Andersdotter Wallman*, som i dec. 1696 gifte om sig med *Michel Andersson Wallman*. (Bertel Hallberg: Vänersborgs Kyrkas Död- och Begravningsbok 1690–1700).

En hypotes är att Per Olufssons son var Henrik Eilking köpgesäll, den blivande storköpmannen och föreståndaren för Gustavi kyrka Oluf Persson Ekmarck gift (genom hemmavigsel enl Gustavi räkenskaper den 15.6.1692, kallas då ”Oluf Persson hos Hindrik Eilking”) med Anders Gunnarsson Stillmans och Emerentia Poppelmans dotter *Christina Stillman*. I Gustavi räkenskaper omtalas också betalning för begravning av Herr Oluf Perssons små barn den 10.10.1694 och 20.7.1699.

Olof Persson (Ekmarck) omtalas 1697–28, änkan 1729–37 i gården 4.19 vid östra lilla hamnen inköpt av herr Henrik Eilking senior belägen mellan handelsmannen Nils Persson i norr och sal Torkel Esbjörnssons änka i söder.

Rådman Torsten Gädda har hävdad teorin att handelsmännen Nils och Oluf Persson var bröder men det finns ingenting i Uddevalla domböcker, som antyder att Oluf Persson Eekmarck liksom Nils Persson var son till vice borgmästaren där Per Nilsson. Olof Persson Ekmarck omtalades först som rådman Henrik Eilking tjänare t.ex. i rätten den 20.8.1683. Laurent Böker intygade 14.12.1713 (EIIa:25) att handelsmannen Oluf Persson erlagt sin borgared och sina burpenningar 1689. Det förefaller som om Olof Perssons syster Cecilia var identisk med *lantmätaren Wilhelm Kruses* hustru *Cecilia Persdotter*. Den 6.3.1721 (EIIa:33, 22.4.1721) begärde Oluf P. Ekmarck att bli befriad från kyrkoföreståndareämbetet för Gustavi. Han begravdes D 16.3.1729.

Henrik Eilking omnämns 1696 4.111. I november 1688 blev han e.o. rådmann och var redan en gammal man, när han den 7.6.1692 blev ordinarie, en befattning, som han 24.5.1702 måste frånträda på grund av huvudsvaghet. Han var gift med *Anna Stillman* (begr. 3.5.1695) och måg till *Johan Casparsson Poppelmanns* måg, borgmästare *Anders Gunnarsson Stillman*, ty han omtalas som svåger till dennes måg *Anders Jacobsson (Dahl)* 1681. Den 2.6.1670 var "Anna Eilking" fadder, när *Benjamin Jürgensson Voltzer* föddes.

Handelsmannen Henrik Eilking lagbjöd den 18.9.1682 hus och gård, som han för 2 500 rdr hade tillhandlat sig av sal borgmästare Anders Gunnarssons änka hustru Emerentia Poppelmann och som var belägen vid Stora Hamnen mellan insp. Conrad Braun Johans gård å östra och Petter Brandts änkas å västra. Denna gård behöll inte Henrik Eilking utan sålde den för 2 800 d smt till handelsmannen Jacob Radde, som lagbjöd den 11.7.1695, då den sades vara belägen mellan översten och kommandanten Gustaf Macklier hus å östra och rådmannen Håkan Ekmans hus å västra sidan. Det framgår av en samtida blyertsanteckning i domboken att gården tillhört borgmästare Anders Gunnarsson. Några dagar senare 16 juli meddelade kapten Christian Georg Witting, att han ville retardera Jacob Raddes köpekontrakt med Rådman Henrik Eilking om hus och gård, som tillhört framlidne borgmästaren i Borås Anders Gunnarsson. Jacob Radde fick dock behålla gården till sin död (se 5.39).

9.7.1716: "handelsmannen Herr Jacob Sahlgren, gift med Birgitta Ekmarck, dotter till Oluf Pehrsson och Christina Stillman, inkom för rätten och förmälte munteligen, att emedan sal rådmannen Henrik Eilking barn och arvingar hava försålt deras hus och gård här i staden till Herr Lars Gathenhjelm utom börden och hans Sahlgrens svärfader Herr Handelsmannen Oluf Pehrsson på sin k hustrus vägnar är närmast uti slakten med dem som gården försålt hava, ty har han nu vid tredje uppbudet funnit nödvändigt bevaka sin rätt". – Säljaren representerades av Herr *Regementsauditören Johan von Printz*.

Gården 4.19 ägdes 1729–37 av Oluf Persson Ekmarks änka Christina Stillman Herr Oluf Perssons dotter *Catharina Olufsdotter (Eekmarck)* fick sitt första stolrum i domkyrkan den 23.7.1711 efter (*Söfring Nilssons* dotter) sal *Emerentia Söfringsdotter*. Rätten att överta stolrum i domkyrkan gick genom nära släktskap. Emerentia Söfringsdotters mor *Margareta Poppelmann* var som framgår ovan syster till Catharinas mormor *Emerentia Poppelmann*, vilkas mor var dotter till Emerentia Krakow. Christina Stillman skänkte 1737 1 000 d smt till en läktare i Gustavi kyrka på villkor, att hennes döttrar Birgitta och Catharina för sig, barn och efterkommande skulle få äga "den främsta stolen på vänstra handen om gången A". Den 17.12.1717 fick båda Oluf Perssons döttrar *madame Britta Eekmarck* (uppenbarligen redan då gift med den senare borgmästaren och kommerserådet *Jacob Sahlgren*) och mamsell *Caisa Eekmarck* plats i stolrum ett på Nya södra läktaren i domkyrkan. Det blev ett statustecken för handelsmännens döttrar att få stolrum på denna läktare. Brigitta Ekmarck blev själv som änka en framgångsrik handlande. Hon lät bygga en av Göteborgs juveler huset på Norra Hamngatan öster om Ostindiska Huset (se 5.60). Catharina Ekmarck (död 21.2.1775, gifte sig 1/ med 1723 *handlanden senare kommissarie Jöns Holst*, död omkr. 1750, i hans andra gifte och 2/ *landshövdingen över Göteborgs och Bohus län generalen och friherren Johan Fredrik von Kaulbars* (se 6.32 på nuvarande börstomten, ursprungligen Jürgen von Lengerken och Cecilia Krakows tomt).

Christina Stillman (var död i febr. 1746, se nedan) efterlämnade enligt bouppteckning 21.8.1747 en förmögenhet av 40.317 daler 25 öre smt, däribland bl.a. hus och gård vid Östra Hamnen med tapeter, som för 5.000 daler övertogs av mågen kommissarie Jöns Holst, som dessutom ägde en

fastighet på nuvarande börstomten 6.32 (7.25) med ett uppenbarligen ännu förnämligare läge, där han och hans hustru Catharina var bosatta under det att denna gård uthyrdes.

Tillsammans med svägerskan kommerserådinnan Birgitta Sahlgren klagade kommissarien Jöns Holst den 8.2.1746 i ett brev till magistraten (EIIb:38) över att *madame Regina Sahlgren* (se 4.30) förmodligen sökt undanflykt att betala sin skuld till ”vår sahl moder och svärmoder Madame Christina Ekmarck till dess hennes son supercargeuren Jacob Greiff nästledet år hemkom från sin Ostindienresa”. Nu ville man ha betalt eftersom J. Greif var snart färdig för en sådan resa igen. Den 26.5.1750 (EIIb:62) var det i stället kommerserådinnan Brigitta Sahlgren och landshövdningen Joh. Fredr. Kaulbars som begärde inteckning i fru Brita Bolins på Kungsgatan belägna hus på 300 d smt plus 99 d ränta. Pengarna var låntagna hos sal fru Christina Stillman, änka efter handelsmannen Ekmarck.

På begäran av det Holstska sterbhusets deltagare högvälborne Herr Generalmajor Johan Fredrik von Kaulbars och justitieborgmästare Busck och Olof Holst såldes enligt auktionskammarens protokoll på auktion 25.9.1750 hus och gård vid östra hamnen mellan Herr Erich Christopherssons hus och gård å södra och herr Christian Arfwidssons å norra sidan med villkor, att justitieborgmästaren som laga hyresman skulle få njuta laga fardag till nästkommande påsk. Fastigheten inropades för 5 001 d smt av handelsmannen Jacob Bockner,

Huset vid Stora hamnen hade borgmästare Anders Gunnarssons änka Emerentia Poppelman 1682 sålt till svågern

Henrik Eilking

som lagbjöd gården den 18.9.1682. Eilking sålde gården för 2 800 d smt till

handelsmannen Jacob Radde,

vars första lagbjudning ägde rum den 11.6.1695, då gården sades vara belägen ”mellan välborne Herr Översten och Connendanten Gustaf Mackliers gård å östre och herr Rådman Ekmans hus å västre sidan”. (Enligt en sentida anteckning i domboken hade gården tillhört borgmästare Anders Gunnarsson.) Den 16 juli samma år sade kapten Christian Witting, att han ville retardera Jacob Raddes köpekontrakt med rådman Henrik Eilking om framlidne borgmästaren i Borås sal Anders Gunnarssons gård. Den 16.9.1695 anmälde *överste Johan Laurin*, att han ansåg sig ha bordsrätt till Anders Gunnarssons hus – han var gift med Henrik Eilkingss dotter *Ingeborg*. Jacob Radde var dock ägare till gården till sin död 1706, varefter den övertogs av hans änka *Catharina Tham* (dotter till *Volrath Tham* och *Gertrud Helgers*) samt hennes båda senare män överinspektör *Hieronimus Gripenstedt*, död 1713, död 1713, och *justitiekansler Thomas Fehman*, död 1733.

Överinspektör Gripenstedts änkefru (omtalad som ägare 1715–20) taxerade enligt 1715 års skattningsslängd för tomt 450, hus 2.360, löseegendom 28 900 d smt.

Praeseptor Johan Floderus: löseegendom 100, vilken 1717 hade ersatts av praeseptor Christian Brander med 60 d i lön.

Kontorsbokhållare Johan D Brander 200 vilken 1717 hade i lön 60 d smt. 1717 omtalas i fru Catharina Gripenstedts tjänst dessutom

gårdsdrängen Anders, dito Olof, Pigan Brita Tierstedt, pigan Kerstin, pigan Anna.

1723 betecknas 5.39 som Herr Lagman Fehmans ödetomt och 1730 som Herr Justitiekansler Fehmans tomt.

Källaremästare Johan Christian Selle lät första resan den 12.11.1731 uppbjuda en avbränd ödetomt vid Stora Hamnen, som han tillhandlat sig av justitiekanslern herr Thomas Fehman för 700 d smt den 19.9.1731.

Gården delade sedan öde med *Johan Georg Jännischs* fasta egendom.

(1737 omtalas vinhandlare Joh Christ Selle 1740–41: med drängar, Sven Erik, Mikael och Hans, 1765 kommissarie Joh Christ. Selle, 1775 Kungl. Convojkommissarien Joh. Christian Selle, 1785 Fru Selles på livstiden innehavda hus).

1786 *Herrar Holtermans* hus: ibm *handelsman Lars Spargren*

1790 Herrar John P. och N. Holterman

1800–07 *dir. William Chalmers*, uppbud den 5.1.1795

(Husets värde 28.10.1800: brandförsäkringsvärde 8.000 rdr, oförsäkrat värde 1 500 rdr. Med välvda källare Landskansliet EI: 1 mtl)

Senare uppbud av 5.39

kommerseråd B.H. Santesson	29.11.1813
grosshandl. David Carnegie	15.4.1839
konsul Oscar Ekman	27.10.1862